

Ukraina
w nowej geopolityce
bezpieczeństwa

Publikacja jest efektem międzynarodowego projektu sfinansowanego przez Akademię Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie pt. „sytuacja na Ukrainie i jej wpływ na architekturę bezpieczeństwa europejskiego” realizowanego we współpracy z Karpackim Narodowym Uniwersytetem imienia Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku.

Recenzenci

prof. dr hab. Tomasz Kośmider – Uniwersytet WSB Merito
dr hab. Marzena Toumi, prof. ASzWoj

Opracowanie redakcyjne i korekta

Hanna Januszewska

Projekt okładki

Agnieszka Miłaszewicz

© Copyright by Authors and Dom Wydawniczy ELIPSA
Warszawa 2026

ISBN 978-83-8017-646-1

Dom Wydawniczy ELIPSA
ul. Inflancka 15/198, 00-189 Warszawa
tel. 22 635 03 01
e-mail: elipsa@elipsa.pl, www.elipsa.pl

Druk i oprawa:
Sowa Sp. z o.o.
ul. Raszyńska 13
05-500 Piaseczno
www.sowadruk.pl

Ihor Hurak

orcid: 0000-0002-8610-4024

Zagrożenia dla wspólnoty europejskiej w kontekście wojny w Ukrainie: wymiar wojskowy

Wstęp

W sierpniu 2007 roku brytyjski dziennikarz Edward Lucas¹ zakończył pracę nad książką „The New Cold War: How the Kremlin Menaces Both Russia and the West”. Autor, odwołując się do szeregu argumentów, przekonywał, że pomiędzy Federacją Rosyjską a Zachodem trwa nowa „zimna wojna”, która – jak podkreślał – „toczy się głównie w Europie”².

Po zajęciu przez Rosjan Krymu oraz rozpoczęciu okupacji wschodnich i południowych regionów Ukrainy, w Europie rozpoczęła się pełnoskalowa wojna – tym razem pomiędzy największym państwem świata a największym państwem *stricte* europejskim. W następnych latach, wobec niewystarczającego potencjału armii ukraińskiej oraz praktycznego braku wsparcia wojskowego dla Ukrainy ze strony czołowych zachodnich demokracji, sytuacja nie uległa pozytywnym zmianom. Co więcej, powstały okoliczności, które skłoniły rosyjskie kierownictwo do przekonania, że Rosja może pozwolić sobie na otwartą napaść na Ukrainę, a działania te nie pociągną za sobą katastrofalnych konsekwencji.

24 lutego 2022 roku Władimir Putin ogłosił rozpoczęcie tzw. specjalnej operacji wojskowej, której celem miała być „demilitaryzacja” i „denazyfikacja” Ukrainy. W swoim wystąpieniu podkreślił „fundamentalne zagrożenia, które z roku na rok, krok po kroku, są bezczelnie i brutalnie tworzone przez nieodpowiedzial-

---

¹ Specjalista zajmujący się problematyką radziecką i rosyjską. W latach 1998–2002 pełnił funkcję szefa moskiewskiego biura tygodnika „The Economist”.

² E. Лукас, *Нова холодна війна. Як Кремль загрожує Росії і Заходу*, Київ 2009, s. 13, 35.

nych polityków Zachodu”, a także mówił o „wojskowym zagospodarowywaniu” terytorium Ukrainy przez Stany Zjednoczone i ich europejskich sojuszników. Na zakończenie wystąpienia, zwracając się do potencjalnych przeciwników Rosji, zagroził, że w razie próby przeszkodzenia planom Kremla „odpowiedź Rosji będzie błyskawiczna i doprowadzi do konsekwencji, z jakimi nigdy wcześniej w swojej historii się nie zetknęliście”³.

Pomimo porażki rosyjskiego *blitzkriegu* w Ukrainie, na który liczone na Kremlu, z każdym rokiem wojny rosną obawy przed rozszerzeniem działań wojennych na inne państwa europejskie. Co więcej, coraz częściej pojawiają się głosy – zarówno wśród znanych ekspertów, jak i czołowych europejskich polityków – że wojna między Federacją Rosyjską a państwami Europy już trwa. Wymownym przykładem tego stanowiska były słowa urzędującego premiera Polski Donalda Tuska podczas szczytu Europejskiej Wspólnoty Politycznej w Kopenhadze 2 października 2025 roku. Informując europejskich partnerów o kolejnej prowokacji na Morzu Bałtyckim z udziałem rosyjskiego statku oraz wspominając o niedawnym zmasowanym ataku rosyjskich dronów na Polskę, oświadczył jednoznacznie: „Musimy położyć kres iluzjom. Pierwszą iluzją było i jest to, że nie ma wojny. Niektórzy z nas lubią tę definicję, taką jak pełna agresja, incydenty lub prowokacja. Nie, to wojna. Nowy rodzaj wojny, bardzo złożony, ale to wojna”⁴.

W związku z tym w ramach niniejszego opracowania podjęto próbę przedstawienia ewolucji podejść Unii Europejskiej do Federacji Rosyjskiej – od „strategicznego partnerstwa” do uznania jej za „fundamentalne zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy”. W rozważaniach ukazano rolę, jaką w tych procesach odgrywała Ukraina, oraz przeanalizowano potencjalny wymiar wojskowych zagrożeń dla wspólnoty europejskiej, wynikających z agresywnej polityki Rosji.

Zmiana podejścia oficjalnego Brukseli wobec Rosji: od „partnerstwa strategicznego” do „strategicznego wyzwania”

Federacja Rosyjska tradycyjnie była dla Unii Europejskiej szczególnym partnerem. Przejawiało się to na różne sposoby od początku istnienia UE. Rosja stała się drugim państwem spośród byłych republik Związku Radzieckiego, z którym Unia Europejska zawarła Umowę o partnerstwie i współpracy. Jednocześnie,

³ Address by the President of the Russian Federation, 24.02.2022, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/67843>

⁴ Obrona wschodniej flanki UE stała się priorytetem, 2.10.2025, https://www.gov.pl/web/premier/obrona-wschodniej-flanki-ue-stala-sie-priorytetem?utm_source=chatgpt.com

mimo czasowego wstrzymania procesu ratyfikacji tego dokumentu z powodu wojny w Czeczenii, wszedł on w życie w grudniu 1997 roku⁵. Tym samym Federacja Rosyjska stała się pierwszym państwem, z którym taka umowa weszła w życie. Natomiast Ukraina, z którą podobny dokument podpisano dziesięć dni wcześniej niż z Rosją, ukończyła procedury ratyfikacyjne dopiero kilka miesięcy później⁶. Warto zauważyć, że umowa o partnerstwie i współpracy między UE a Federacją Rosyjską była jedynym tego rodzaju dokumentem, który przewidywał oficjalne spotkania stron na najwyższym szczeblu dwa razy w roku⁷.

W tym samym duchu należy rozpatrywać sytuację z 4 lipca 1999 roku, kiedy Rada Europejska w Kolonii zatwierdziła swoją pierwszą wspólną strategię wobec krajów partnerskich. Należy podkreślić, że została ona skierowana właśnie do Federacji Rosyjskiej. W dokumencie Rosja była określana jako strategiczny partner Unii Europejskiej, a także zawarto w nim apel o „stały dialog polityczny i dialog w sprawach bezpieczeństwa w celu zbliżenia interesów oraz poszukiwania wspólnych odpowiedzi na problemy bezpieczeństwa na kontynencie europejskim”⁸.

Po dojściu do władzy w Rosji Władimira Putina, którego jego poprzednik Borys Jelcyn w rozmowie z prezydentem USA Billem Clintonem w 1999 roku nazywał „demokratą, który zna Zachód”⁹, współpraca na linii Bruksela–Moskwa przez pewien czas wykazywała pozytywną dynamikę. Z jednej strony sprzyjała temu prozachodnia retoryka drugiego prezydenta Rosji, która konsekwentnie towarzyszyła jego oficjalnym wystąpieniom w czasie pierwszej kadencji. Wówczas mówił on o „pogrzebaniu zimnej wojny”, podkreślał, że Rosja to Europa oraz że historycznym wyborem Rosji jest szerokie zbliżenie i rzeczywista integracja z Unią Europejską¹⁰. Jednocześnie wzrost cen surowców energetycznych oraz konsekwentne skoncentrowanie się Kremla na pogłębianiu współpracy

⁵ C.A. Frassinetto, *EU–Russia Relations and Their Deterioration Over Time. From a Cooperation Regime to a Sanction Regime*, b.d., s. 11, https://tesi.luiss.it/27324/1/084452_FRASSINETTO_CARLO%20ALBER.pdf?utm_source=chatgpt.com

⁶ *Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами*, 14.06.1994, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text

⁷ *Agreement on partnership and cooperation establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of one part, and the Russian Federation, of the other part*, 28.11.1997, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A21997A1128%2801%29>

⁸ *Common Strategy of the European Union of 4 June 1999 on Russia*, 24.06.1999, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31999E0414>

⁹ *Memorandum of Conversation. Meeting with Russian President Yeltsin. Istanbul, November 19, 1999*, 19.11.1999, s. 565–566, <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/57569>

¹⁰ I. Гурак, I. Цепенда, *Нові тенденції у внутрішній та зовнішній політиці путінської Росії на початку XXI ст. (Частина I)*, „Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей”, Чернівці 2021, t. 44, s. 66.

z zagranicznymi odbiorcami – przede wszystkim poprzez sprzedaż surowców energetycznych – czyniło z Federacji Rosyjskiej optymalnego partnera.

Dodatkowym argumentem, który skłaniał czołowych przywódców europejskich do ściślejszej współpracy z Moskwą w sferze politycznej i bezpieczeństwa, były kontrowersyjne działania administracji Stanów Zjednoczonych na arenie międzynarodowej w okresie prezydentury George’a W. Busha (młodszeo). Warto także zauważyć, że w 2008 roku, po dwóch kadencjach prezydenckich, Władimir Putin nie próbował pozostać na stanowisku. Co wówczas postrzegano pozytywnie na tle większości przywódców państw postsowieckich, którzy za wszelką cenę starali się utrzymać władzę jak najdłużej. Dawało to nadzieję na demokratyzację państwa rosyjskiego.

W rezultacie można zaobserwować fundamentalne pozytywne zmiany w relacjach na osi Bruksela–Moskwa. Dobrym przykładem w tym kontekście może być uznanie w 2002 roku przez Unię Europejską Rosji za kraj o gospodarce rynkowej oraz przekształcenie w 2003 roku Rady Współpracy UE–Rosja w Stałą Radę Partnerstwa. W tym okresie oficjalna Bruksela faktycznie wyróżniła Rosję spośród innych sąsiadów Wspólnot Europejskich, co początkowo doprowadziło do porozumienia w sprawie rozpoczęcia prac nad tworzeniem czterech wspólnych przestrzeni, a wkrótce później – do podpisania map drogowych w celu realizacji tych planów.

Co interesujące, nawet wojna rosyjsko-gruzińska w 2008 roku nie stała się dla Unii Europejskiej sygnałem do zmiany podejścia wobec Moskwy, ani do bardziej stanowczej reakcji na agresywną politykę zagraniczną Kremla. Brak gotowości większości ówczesnych przywódców europejskich do właściwej oceny negatywnych tendencji w zachowaniu rosyjskiego kierownictwa ujawnił się szczególnie wyraźnie podczas szczytu Unia Europejska–Federacja Rosyjska w listopadzie 2008 roku. Warto podkreślić, że mimo wcześniejszej agresji Rosji przeciwko Gruzji i niewywiązania się Kremla z zobowiązań wynikających z planu pokojowego dotyczącego uregulowania konfliktu na Kaukazie, przywódcy UE ogłosili poparcie dla przystąpienia Rosji do Światowej Organizacji Handlu, zapowiedzieli wznowienie negocjacji między Brukselą a Moskwą w sprawie nowej umowy dwustronnej oraz wyrazili zamiar wspólnego opracowania porozumienia, które mogłoby stać się podstawą nowego systemu bezpieczeństwa europejskiego. W kolejnym 2009 roku Unia Europejska i Federacja Rosyjska rozpoczęły prace nad inicjatywą „Partnerstwo dla modernizacji”. Natomiast w czerwcu 2010 roku kanclerz Niemiec Angela Merkel i prezydent Rosji Dmitrij Miedwiediew, podczas spotkania w niemieckim mieście Meseberg, zainicjowali prace nad powołaniem Komitetu Rosja–Unia Europejska do spraw polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Organ ten miał służyć opracowa-

niu podstawowych zasad prowadzenia wspólnych operacji cywilnych i wojskowych w zakresie rozwiązywania kryzysów¹¹.

29 sierpnia 2008 roku Władimir Putin udzielił wywiadu niemieckiej telewizji ARD. Dziennikarz poprosił go o komentarz do wypowiedzi ministra spraw zagranicznych Francji Bernarda Kouchnera, który wyraził obawy przed możliwością wybuchu nowego konfliktu na Ukrainie, w szczególności na Krymie. Następnie zapytał, czy Sewastopol może stać się kolejnym celem Rosji. W odpowiedzi ówczesny premier Rosji stwierdził, że Krym nie jest terytorium spornym, że Federacja Rosyjska od dawna uznawała granice Ukrainy. Na zakończenie podkreślił, że mimo trudnych procesów zachodzących na półwyspie – „jest to wewnętrzny problem polityczny Ukrainy”¹².

Jednak gdy Wiktor Janukowycz, a wraz z nim znaczna część ówczesnej ukraińskiej elity rządzącej, pod presją Euromajdanu pod koniec lutego 2014 roku uciekli z Ukrainy, rosyjskie kierownictwo, wykorzystując dezorganizację, jaka wówczas zapanowała w państwie ukraińskim, przeprowadziło operację zajęcia Krymu oraz podjęło próbę przejęcia kontroli nad wschodnimi i południowymi regionami Ukrainy.

Reagując na tę niebezpieczną sytuację, już na początku marca kluczowe instytucje Unii Europejskiej dokonały jednoznacznej oceny prawnej działań Rosji. Podczas posiedzenia Rady Unii Europejskiej z udziałem ministrów spraw zagranicznych, które odbyło się 3 marca 2014 roku, podjęto decyzję, zgodnie z którą działania rosyjskich sił zbrojnych na półwyspie zostały uznane za akt agresji, naruszający suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy. W dokumencie końcowym, przyjętym w wyniku posiedzenia, zawarto apel do Rosji o wycofanie swoich sił zbrojnych do miejsc ich stałej dyslokacji. Ponadto przewidziano, że w przypadku, gdy Rosja nie podejmie działań na rzecz deeskalacji, „UE powinna rozważyć konsekwencje rosyjskiej agresji dla stosunków dwustronnych między UE a Rosją, na przykład poprzez zawieszenie negocjacji dwustronnych z Rosją w sprawie wiz oraz nowej umowy, a także rozważyć dalsze ukierunkowane działania”¹³.

6 marca 2014 roku, podczas nadzwyczajnego posiedzenia Rady Europejskiej, przyjęto wspólne oświadczenie, w którym potępiono niesprowołowane narusze-

¹¹ I. Гурак, С. Дерев'яно, О. Бойчук, *Формування в Росії авторитарного, антизахідного режиму та реакція провідних міжнародних акторів*, „Актуальні проблеми філософії та соціології” 2023, вип. 41, s. 130–137.

¹² *Russian Prime Minister Vladimir Putin interviewed by the German ARD TV channel*, 29.08.2008, <http://archive.premier.gov.ru/eng/events/news/1758/>

¹³ *Council of the European Union. Press release. 3305th Council meeting. Foreign Affairs. Brussels, 3 March 2014*, 3.03.2014, https://www.consilium.europa.eu/media/28852/141294.pdf?utm_source=chatgpt.com

nie przez Rosję suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy oraz potwierdzono determinację w sprawie zawieszenia negocjacji dwustronnych z Federacją Rosyjską dotyczących kwestii wizowych i zawarcia nowej umowy. Szefowie państw i rządów UE ogłosili również poparcie dla decyzji europejskich członków G8 oraz instytucji UE o zawieszeniu swojego udziału w przygotowaniach do szczytu G8 zaplanowanego na czerwiec 2014 roku w rosyjskim Soczi¹⁴.

13 marca 2014 roku jednoznaczna ocenę agresywnych działań Rosji wydał Parlament Europejski. W przyjętej rezolucji Krym został określony jako nieodłączna część Ukrainy, potępiono rosyjską inwazję na półwysep oraz wezwano Federację Rosyjską do natychmiastowego wycofania z terytorium Ukrainy sił wojskowych, które przebywają tam nielegalnie. Ponadto w dokumencie stwierdzono, że Parlament Europejski „uważa działania podjęte przez Rosję za stanowiące zagrożenie dla bezpieczeństwa Unii Europejskiej”¹⁵.

17 marca 2014 roku, a więc dzień po tzw. referendum w sprawie statusu Krymu, podczas posiedzenia Rady UE z udziałem ministrów spraw zagranicznych, przyjęto decyzję, w której stanowczo potępiono pseudoreferendum na Krymie, a jego wyniki uznano za nielegalne. W trakcie spotkania osiągnięto również kompromis w sprawie wprowadzenia pakietu środków sankcyjnych wobec 21 urzędników odpowiedzialnych za działania zagrażające integralności terytorialnej Ukrainy¹⁶.

W kolejnych miesiącach instytucje europejskie na bieżąco omawiały sytuację na Ukrainie, stopniowo zaostrzając sankcje wobec strony rosyjskiej¹⁷. Po zestrzeleniu przez Rosjan w lipcu 2014 roku w pobliżu Doniecka malezyjskiego samolotu pasażerskiego lotu MH17 polityka sankcyjna Unii Europejskiej weszła na nowy poziom, obejmujący wprowadzenie ograniczeń sektorowych wobec wybranych gałęzi rosyjskiej gospodarki¹⁸.

W dalszym okresie, wobec braku jakichkolwiek działań Federacji Rosyjskiej świadczących o gotowości powrotu do dialogu opartego na prawie międzynarodowym, wcześniejsze sankcje nałożone przez UE były systematycznie prze-

¹⁴ *Extraordinary meeting of EU Heads of State or Government on Ukraine*, 6.03.2014, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2014/03/06/>

¹⁵ *European Parliament resolution of 13 March 2014 on the invasion of Ukraine by Russia (2014/2627(RSP))*, 13.03.2014, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0248_EN.html?utm_source=chatgpt.com

¹⁶ *Foreign Affairs Council, 17/03/2014, 17 March 2014*, 17.03.2014, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2014/03/17/>

¹⁷ *Timeline – EU sanctions against Russia*, 23.02.2026, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/timeline-sanctions-against-russia/?utm_source=chatgpt.com

¹⁸ *Сергій Толстов, Координація політики США та ЄС у реагуванні на українську кризу*, 24.02.2015, <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/koordinacija-politiki-ssha-ta-jesu-reaguvanni-na-ukrajins/>

dłużane, a co pewien czas podejmowano decyzje o wprowadzeniu kolejnych środków ograniczających. Jednocześnie coraz bardziej zaostrzała się retoryka używana do opisu relacji między Unią Europejską a Federacją Rosyjską. Podczas posiedzenia Rady Europejskiej w dniach 28–29 czerwca 2016 roku wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa Federica Mogherini (pełniąca funkcję w latach 2014–2019) przedstawiła przywódcom państw i rządów dokument zatytułowany „Globalna strategia UE”. W dokumencie tym podkreślono, że destabilizujące działania Kremla stanowią dla Unii Europejskiej „kluczowe wyzwanie strategiczne”¹⁹.

Warto zaznaczyć, że w niektórych państwach członkowskich sformułowanie „strategiczne wyzwanie”, użyte w odniesieniu do Rosji, uznano za zbyt łagodne. Przedstawiciele Polski i Litwy nalegali, aby w dokumencie Federację Rosyjską określić mianem „strategicznego problemu”²⁰. Właśnie tak Rosję określał w swoich wystąpieniach, co najmniej od 2014 roku, ówczesny przewodniczący Rady Europejskiej Donald Tusk (2014–2019)²¹.

Nowy etap relacji na linii Bruksela–Moskwa zapoczątkowała rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 marca 2019 roku. W dokumencie tym, po stwierdzeniu, że Federacja Rosyjska umyślnie narusza prawo międzynarodowe, zasady demokratyczne oraz podstawowe wartości – w szczególności poprzez bezprawne działania wobec Ukrainy – podkreślono, że w takich okolicznościach „Rosja nie może być już dłużej uznawana za «strategicznego partnera» Unii Europejskiej”²².

Tym samym, po roku 2014, w świetle strategicznych dokumentów instytucji europejskich można wyraźnie zaobserwować stopniowe przejście Unii Europejskiej do coraz bardziej pragmatycznego podejścia w ocenie agresywnej polityki Kremla oraz podejmowanie prób wywierania presji na Rosję w celu zmuszenia jej do powrotu do przestrzegania zobowiązań wynikających z powszechnie uznanych norm prawa międzynarodowego.

Należy jednak podkreślić, że działania te nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Z jednej strony Unia Europejska – podobnie jak Stany Zjednoczone – nie wykazywała wystarczającej konsekwencji ani systematyczności w swoim

---

¹⁹ *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*, 2016, s. 33.

²⁰ R. Jozwiak, *New EU Policy Document Calls Russia 'Strategic Challenge'*, 27.06.2016, https://www.rferl.org/a/russia-eu-policy-strategic-challenge/27824026.html?utm_source=chatgpt.com

²¹ *EU needs 'long-term' Russia strategy, says Donald Tusk*, 19.12.2014, <https://www.bbc.com/news/world-europe-30543050>

²² *European Parliament resolution of 12 March 2019 on the state of EU-Russia political relations (2018/2158(INI))*, 12.03.2019, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0157_EN.html?utm_source=chatgpt.com

ограничоним нациску санкcyjним. Z drugiej strony Federacja Rosyjska zdołała wypracować skuteczne mechanizmy umożliwiające sprawne omijanie zachodnich sankcji, a jednocześnie przygotowywać się do przyszłej pełnoskalowej wojny przeciwko Ukrainie²³.

Rosja z „wyzwania strategicznego” przekształca się w „fundamentalne zagrożenie” dla Unii Europejskiej

Począwszy jeszcze od drugiej kadencji prezydenckiej Władimira Putina, Rosja pozwałała sobie na prowadzenie różnorodnych operacji na terytorium Unii Europejskiej, które stanowiły zagrożenie dla instytucji oraz obywateli państw członkowskich. Wśród nich można wymienić: zatrucia z użyciem radioaktywnych i wysoko toksycznych substancji chemicznych, cyberataki na instytucje rządowe i państwowe, organizowanie eksplozji w składach broni i inne podobne działania²⁴.

Z rozpoczęciem pełnoskalowej inwazji na Ukrainę równolegle zaczęły przybierać niespotykane dotąd rozmiary incydenty związane z naruszaniem przestrzeni powietrznej państw Unii Europejskiej, uszkodzaniem podwodnych kabli komunikacyjnych, zakłócaniem pracy satelitarnej nawigacji GPS, atakami hakerów na infrastrukturę komputerową państw europejskich oraz innymi przestępczymi działaniami, za którymi stały rosyjskie służby specjalne²⁵.

W ciągu ostatniego roku szczególnie częste były przypadki naruszeń przestrzeni powietrznej. Zgodnie z danymi opublikowanymi przez Centrum Przeciwdziałania Dezinformacji przy Radzie Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy, w okresie od września 2024 roku do sierpnia 2025 roku rosyjskie drony,

---

²³ А. Химичук, Р. Стеблівський, А. Пашкіна, *Санкційна політика проти Росії 2014–2022 рр.: прогалини і схеми обходу*, Київ 2022, s. 7–20.

²⁴ І. Гурак, С. Дерев'яно, О. Бойчук, *Формування в Росії авторитарного, антизахідного режиму та реакція провідних міжнародних акторів*, “Актуальні проблеми філософії та соціології” 2023, вип. 41, с. 134; Ю. Лісова, *Чехія закрила справу про вибухи на складах боєприпасів 10 років тому, в організації яких підозрюють російські спецслужби*, 29.04.2024, <https://hromadske.ua/svit/223121-chekhiiia-zakryla-spravu-pro-vybukhy-na-skladakh-boeyprypasiv-10-rokiv-tomu-do-iaakykh-prychetni-rosiyski-spetssluzby>; Р. Сіновітц, *Отрути на вибір: чим труїли супротивників Кремля*, 21.09.2021, <https://www.radiosvoboda.org/a/chym-trujily-suprotivnykiv-kremlia/31471536.html>; *Як ГРУ підриває Європу: Боширов-Чепіга та його колеги влаштовували диверсії до ЄС з 2011 року, а тепер працюють в АП РФ.*, 31.10.2023, <https://argumentua.com/novini/yak-gru-p-driva-vropu-boshirov-chepga-ta-iogo-kolegi-vlashtovuvali-diversii-do-es-z-2011-roku-t>

²⁵ Ch. Edwards, N. Seidenstein, *The Scale of Russian Sabotage Operations Against Europe's Critical Infrastructure*, 19.08.2025, <https://www.iiss.org/research-paper/2025/08/the-scale-of-russian--sabotage-operations--against-europes-critical--infrastructure/>

rakiety, śmigłowce i samoloty łącznie 34 razy naruszyły przestrzeń powietrzną dziewięciu państw europejskich²⁶.

W ostatnim czasie dynamika działalności dywersyjnej Federacji Rosyjskiej nabiera nowego, jakościowo odmiennego charakteru. Od końca lata 2025 roku miało miejsce kilka wydarzeń, które dają podstawy do stwierdzenia, że rozpoczął się nowy etap rosyjskiej agresji militarnej przeciwko państwom Europy. Pierwszym z nich był incydent z 31 sierpnia 2025 roku, związany z przewodniczącą Komisji Europejskiej Ursulą von der Leyen. Podczas jej lotu z Warszawy do bułgarskiego miasta Płowdiw satelitarny sygnał zapewniający działanie pokładowej nawigacji GPS został zakłócony. Komisja Europejska poinformowała, że według informacji przekazanych przez stronę bułgarską, niebezpieczna sytuacja była wynikiem rosyjskiej ingerencji²⁷. Warto podkreślić, że tego typu incydenty nie są odosobnione w ostatnim czasie. Od wiosny 2024 roku przedstawiciele państw bałtyckich wielokrotnie informowali o rosyjskim zakłócaniu systemu GPS w rejonie Morza Bałtyckiego²⁸.

Aby lepiej zrozumieć istotę tego, co się wydarzyło, należy zaznaczyć, że wspomniany incydent nie był przypadkiem. Sytuacja, w której podczas wizyty specjalnego wysłannika prezydenta USA ds. Ukrainy, Keitha Kellogga, w Kijowie Rosjanie wstrzymali ataki na ukraińską stolicę, świadczy o tym, że Kreml potrafi czasowo powstrzymać się od swojej typowej działalności terrorystycznej, jeśli uzna, że istnieją ku temu poważne powody. W przypadku sytuacji, która stwarzała zagrożenie dla życia szefowej jednej z kluczowych instytucji Unii Europejskiej, mamy jednak do czynienia z wyraźnym, lecz przeciwnym sygnałem ze strony Rosjan: są oni gotowi podnosić stawkę i dalej podążać drogą eskalacji na europejskim kierunku.

Wśród kolejnych prowokacyjnych działań Rosji wobec państw Unii Europejskiej należy odnotować naruszenie w nocy z 9 na 10 września przestrzeni powietrznej Polski przez około 20 rosyjskich dronów, a także wtargnięcie 19 września trzech rosyjskich samolotów w przestrzeń powietrzną Estonii, które trwało 12 minut²⁹. Zarówno liczba, jak i czas trwania obu incydentów jednoznacznie wskazują, że mamy do czynienia z celowymi działaniami Kremla, mającymi na celu zwiększenie presji na wschodnią granicę Unii Europejskiej.

²⁶ К. Срібнянська, *Дрони РФ порушили повітряний простір 9 країн Європи 36 разів за рік – ЦПД*, 11.09.2025, <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2025-09-11/drony-rf-porushyly-povitryanyu-prostir-9-krajin-yevropy-36-raziv-za-rik--tspd/351202>

²⁷ М. Дейвіс, *Літак керівниці Єврокомісії екстрено сів за паперовими картами через можливе глушіння GPS Росією*, 1.09.2025, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c8e100dnd7no>

²⁸ Ж. Рофе, *Країни Балтії змушувачуть Росію в глушинні GPS у регіоні*, 29.04.2024, <https://www.dw.com/uk/krajin-baltii-zvinuvacuut-rosiu-v-glusinni-gps-u-regioni/a-68950062>

²⁹ Д. Михайлов, *Лавров заявив, що РФ не запускає дрони в країни Євросоюзу і НАТО*, 27.09.2025, <https://suspilne.media/1125391-lavrov-zaaviv-so-rf-ne-zapuskae-droni-v-krajin-evrosouzu-i-nato/>

Z dużym prawdopodobieństwem do listy niebezpiecznych działań Rosji, które testują zdolności obronne państw europejskich i jednocześnie pokazują rosnące możliwości techniczne Kremla w zakresie destabilizacji życia Europejczyków, można również zaliczyć przeloty niezidentyfikowanych dronów we wrześniu 2025 roku w pobliżu 14 lotnisk w Danii, Hiszpanii, Niderlandach, Niemczech, Norwegii i Rumunii. Sytuacja ta doprowadziła do czasowego wstrzymania pracy tych portów lotniczych. Mimo że przywódcy wymienionych krajów do początku października 2025 roku nie wystosowali oficjalnych oskarżeń wobec Rosji³⁰, należy zauważyć, że incydenty te dobrze wpisują się w logikę działań Kremla, której celem jest zastraszenie obywateli państw europejskich oraz zwiększenie presji na rządy krajów Europy, aby zmusić je do zaprzestania wspierania Ukrainy.

Odpowiednim działaniom towarzyszyło zaostrzenie groźnej retoryki ze strony rosyjskiego przywództwa. W tym kontekście znamienne są ostatnie publiczne wypowiedzi Władimira Putina. I tak 22 września, w przeddzień nadzwyczajnego posiedzenia Rady Bezpieczeństwa ONZ poświęconego naruszeniu przez rosyjskie samoloty przestrzeni powietrznej Estonii, prezydent Rosji zwołał pilne posiedzenie Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. W swoim wystąpieniu Putin sięgnął po tradycyjną taktykę zastraszania. Podkreślił między innymi, że „nikt nie powinien mieć wątpliwości, iż Rosja jest w stanie odpowiedzieć na każde istniejące i pojawiające się zagrożenie – nie słowami, lecz poprzez zastosowanie środków wojskowo-technicznych”³¹.

Całą serią jednoznacznych sygnałów, w tym tych o charakterze groźącym, Władimir Putin skierował do państw europejskich podczas tzw. Wałdajskiego Klubu Dyskusyjnego 2 października 2025 roku. W pierwszej kolejności warto zauważyć, że rosyjski prezydent dwukrotnie podkreślił, iż Unia Europejska znajduje się w stanie upadku. Ponadto dokonał warunkowego rozróżnienia pomiędzy społeczeństwem obywatelskim a elitami politycznymi państw Europy Zachodniej, które – jego zdaniem – nie chcąc utracić władzy, oszukują własnych obywateli, eskalują napięcia i poszukują zewnętrznego wroga. Co istotne, ignorując konkretne wydarzenia ostatnich tygodni, Putin twierdził, że obawy europejskich przywódców dotyczące agresywnych planów Rosji są „wysane z palca” i że Europa „bezpodstawnie sama siebie zastrasza”. Jednocześnie rosyjski prezydent obarczał odpowiedzialnością za kontynuację wojny w Ukrainie Europę, która – jego zdaniem – stale podnosi poziom eskalacji konfliktu. Ignorując fakt, że Rosja od ponad dziesięciu lat prowadzi agresywną wojnę przeciwko swojemu

³⁰ *Європа закриває аеропорти через дрони. Що з ними робити та чому це “скринька Пандори”*, 4.10.2025, <https://www.rbc.ua/rus/news/evropa-zakrivae-aeroporti-cherez-droni-shcho-1759512610.html>

³¹ *Meeting with permanent members of the Security Council*, 22.09.2025, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/78051>

sąsiadowi, Putin oskarżał Europejczyków, zwłaszcza Niemców, o militaryzację i groził działaniami odwetowymi, które – jak zaznaczył – „nie każą na siebie długo czekać”³².

Bez wątpienia agresywna retoryka jest jednym z elementów, lecz bynajmniej nie najważniejszym narzędziem oddziaływania w arsenale Kremla. Znacznie większe znaczenie mają konkretne działania podejmowane przez Federację Rosyjską. Niestety, doskonale widać to na przykładzie rosyjskiej polityki wobec Ukrainy. Otwarte groźby pod adresem Ukrainy ze strony wysokich rosyjskich urzędników³³, żądania Kremla wobec Stanów Zjednoczonych i NATO dotyczące udzielenia Rosji tzw. gwarancji bezpieczeństwa³⁴, znaczące zwiększenie kontyngentu wojsk rosyjskich wzdłuż granicy rosyjsko-ukraińskiej, uzupełnianie przez Rosję zapasów krwi³⁵, bezprecedensowe wzmocnienie rosyjskich sił morskich na akwenie Morza Czarnego³⁶ oraz inne procesy, które miały miejsce pod koniec 2021 i na początku 2022 roku, wyraźnie wskazywały, że Kreml znajduje się w końcowej fazie przygotowań do pełnoskalowej inwazji na terytorium Ukrainy.

Etapem pośrednim na tej drodze było „uznanie niepodległości” tzw. Donieckiej Republiki Ludowej i Ługańskiej Republiki Ludowej. 21 lutego 2022 roku, powołując się na fakt, że Stany Zjednoczone Ameryki i Sojusz Północnoatlantyczny nie chcieli wysłuchać żądań Federacji Rosyjskiej, wysuniętych w grudniu poprzedniego roku³⁷, absurdalnie oskarżając Ukrainę o dryf w kierunku „pierwotnego i agresywnego nacjonalizmu oraz neonazizmu”, Władimir Putin ogłosił uznanie kontrolowanych przez Rosję fikcyjnych, *quasi*-państwowych tworów³⁸.

Reakcja Unii Europejskiej na ten krok była natychmiastowa. Już 22 lutego Rada Unii Europejskiej zatwierdziła szeroki pakiet sankcji, który przewidywał wpisanie na listę sankcyjną 351 deputowanych rosyjskiej Dumy Państwowej,

³² *Valdai Discussion Club meeting*, 2.10.2025, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/78134>

³³ А. Каракуц, *Росія нападє, щоб почати знову торгуватись за Крим – експерт*, 24.11.2021, <https://parlament.ua/opinion/rosiya-napade-shhob-pochati-znovu-torguvatis-za-krim-ekspert/>

³⁴ Które miały obejmować zakaz przystąpienia Ukrainy do Sojuszu.

³⁵ Я. Прищєпа, *Росія пропонує США відмовитись від вклучєння до НАТО колишніх радянських країн. США ў НАТО відповіли*, 17.12.2021, <https://suspilne.media/190367-rosia-proponue-ssa-vidmovit-vid-vklucenna-do-skladu-nato-kolisnih-radanskih-krain/>

³⁶ *Росія нарощує рекордні сили флоту в Чорному морі. Чим це загрожує*, 7.02.2022, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60289763>

³⁷ Kluczowe rosyjskie żądania sprowadzały się do trzech punktów: niedopuszczenia do dalszego rozszerzania NATO; rezygnacji z rozmieszczania przez Sojusz Północnoatlantyczny swoich systemów broni ofensywnej na granicach Rosji; oraz przywrócenia potencjału i infrastruktury NATO w Europie do stanu z 1997 roku, kiedy to podpisano Akt stanowiący o wzajemnych stosunkach, współpracy i bezpieczeństwie między Organizacją Traktatu Północnoatlantycznego a Federacją Rosyjską.

³⁸ *Address by the President of the Russian Federation*, 21.02.2022, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67828>

ktorzy 15 lutego zagłosowali za apelem do prezydenta Władimira Putina o „uznanie niepodległości” tzw. DRL i ŁRL. Decyzja Rady obejmowała również zastosowanie środków restrykcyjnych wobec 27 znanych osób i organizacji, „które odegrały określoną rolę w podważaniu lub zagrażaniu integralności terytorialnej, suwerenności i niezależności Ukrainy”. Ponadto decyzja przewidywała wprowadzenie sektorowego zakazu finansowania rosyjskich instytucji rządowych, Banku Centralnego Federacji Rosyjskiej oraz ograniczenia w zakresie operacji gospodarczych z terytoriami, które Rosja ogłosiła „niezależnymi republikami”³⁹.

25 lutego 2022 roku Unia Europejska zareagowała na szeroko zakrojone rosyjskie wtargnięcie na terytorium Ukrainy za pomocą kompleksowych ograniczeń, które były niespotykane zarówno pod względem skali, jak i treści. Co szczególnie istotne – pakiet restrykcji przewidywał wprowadzenie sankcji personalnych wobec prezydenta Władimira Putina⁴⁰, ministra spraw zagranicznych Rosji Siergieja Ławrowa, członków Rady Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej, którzy poparli uznanie przez Rosję dwóch terytoriów kontrolowanych przez separatystów w obwodach donieckim i ługańskim jako niezależnych jednostek, wcześniej nieobjętych sankcjami, członków Dumy Państwowej Rosji, którzy poparli ratyfikację Traktatu o przyjaźni, współpracy i wzajemnej pomocy między Federacją Rosyjską a tzw. DRL i ŁRL. Ten pakiet sankcji objął ograniczeniami ponad 70% rynku rosyjskich banków, przewidywał zakaz eksportu do Rosji technologii związanych z przetwórstwem ropy, eksportu towarów i technologii przemysłu lotniczego i kosmicznego, a także nakładał dodatkowe ograniczenia na eksport towarów i technologii podwójnego przeznaczenia.

Oceniając podczas posiedzenia Rady Unii Europejskiej bieżącą sytuację, wysoki przedstawiciel ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa UE Josep Borrell (2019–2024) podkreślił: „Prezydent Putin i jego rząd rozpoczęli wojnę przeciwko niezależnemu, suwerennemu państwu sąsiedniemu. Zachowanie rosyjskiego kierownictwa stanowi poważne zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa... Unia Europejska jest bardziej jednomyślna niż kiedykolwiek w swojej decyzji – wraz z międzynarodowymi partnerami i sojusznikami

---

³⁹ *EU adopts package of sanctions in response to Russian recognition of the non-government controlled areas of the Donetsk and Luhansk oblasts of Ukraine and sending of troops into the region*, 23.02.2022, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/23/russian-recognition-of-the-non-government-controlled-areas-of-the-donetsk-and-luhansk-oblasts-of-ukraine-as-independent-entities-eu-adopts-package-of-sanctions/>

⁴⁰ Władimir Putin w ten sposób trafił na upokarzającą listę przywódców z Białorusi, Wenezueli, Zimbabwe, Serbii, Syrii i Sudanu, wobec których zostały nałożone sankcje przez wpływowe organizacje międzynarodowe. Jednocześnie stał się on pierwszym przywódcą państwa uznawanego za stałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ, na którego nałożono tego rodzaju sankcje.

kami – chronić porządek światowy, prawo międzynarodowe oraz system oparty na zasadach⁴¹.

W ciągu kolejnych trzech i pół roku Unia Europejska wprowadziła wobec Federacji Rosyjskiej jeszcze szesnaście pakietów sankcji. Nałożone ograniczenia są bezprecedensowe i w istotny sposób wpływają na Rosję. Niemniej jednak dzięki pogłębianiu wszechstronnej współpracy z międzynarodowymi partnerami – przede wszystkim z Chinami i Indiami, aktywnej współpracy wojskowej z wieloma krajami – w tym z Iranem, Koreą Północną i Republiką Białorusi, rosyjska gospodarka, sektor finansowy oraz sektor przemysłowo-militarny, pomimo poważnych trudności, nadal zapewniają zdolność Rosji do prowadzenia wojny przeciwko Ukrainie. Co więcej, rosyjski przemysł wykazuje przy tym stosunkowo dobrą zdolność adaptacji do funkcjonowania w warunkach wojny.

Równoległe z wprowadzaniem ograniczeń sankcyjnych, analizując konkretne działania rosyjskiej armii i służb specjalnych, w UE wzrastała świadomość rosnących zagrożeń, przed którymi stoi wspólnota europejska. Znalazło to odzwierciedlenie w fundamentalnych dokumentach o charakterze bezpieczeństwa.

Około dwa lata przed rozpoczęciem szeroko zakrojonej inwazji rosyjskiej, w UE rozpoczęto prace nad opracowaniem nowego dokumentu koncepcyjnego w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony. Dokument ten otrzymał nazwę „A Strategic Compass for Security and Defence” i został zatwierdzony przez Radę Unii Europejskiej 21 marca 2022 roku. Jak zaznaczył wysoki przedstawiciel ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa UE Josep Borrell, dokument ten nie był odpowiedzią oficjalną Brukseli na wojnę Rosji przeciwko Ukrainie⁴², jednak pokazał nowe podejścia liderów Unii Europejskiej wobec zagrożeń pochodzących ze strony Kremla. W dokumencie stwierdzono m.in., że w celu ustanowienia stref wpływów Rosja wykorzystuje siłę wojskową, łączoną z taktykami hybrydowymi, cyberatakami, manipulacjami i ingerencją w sferę informacji zagranicznej, przymusem gospodarczym i energetycznym oraz agresywną retoryką nuklearną. Takie agresywne i rewizjonistyczne działania, zdaniem autorów dokumentu, „stanowią poważne i bezpośrednie zagrożenie dla europejskiego porządku bezpieczeństwa oraz bezpieczeństwa obywateli Europy”⁴³.

⁴¹ *Russia's military aggression against Ukraine: EU imposes sanctions against President Putin and Foreign Minister Lavrov and adopts wide ranging individual and economic sanctions*, 25.02.2022, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/25/russia-s-military-aggression-against-ukraine-eu-imposes-sanctions-against-president-putin-and-foreign-minister-lavrov-and-adopts-wide-ranging-individual-and-economic-sanctions/>

⁴² *Європейські міністри ухвалили Стратегічний Компас ЄС*, 22.03.2022, <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3436381-evropejski-ministri-uhvalili-strategicnij-kompas-es.html>

⁴³ *A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*, b.d., <https://www.strategic-compass-european-union.com/>

Najnowszym dokumentem strategicznym UE w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony na rok 2025 jest plan budowy europejskich zdolności obronnych zwany „White Paper for European Defence – Readiness 2030”, przedstawiony przez Komisję Europejską 19 marca 2025 roku. W dokumencie tym stwierdza się, że Rosja realizuje zakrojoną na szeroką skalę rozbudowę swoich zdolności produkcji przemysłowo-obronnej, co według wyników z 2024 roku doprowadziło do wzrostu wydatków na obronność do 40% federalnego budżetu Rosji i do 9% jej PKB. W dokumencie podkreślono ponadto, że „Rosja jasno dała do zrozumienia, że według jej własnej wizji jest w stanie wojny z Zachodem. Jeśli Rosji uda się osiągnąć swoje cele na Ukrainie, jej ambicje terytorialne sięgną daleko poza te granice. Rosja pozostanie fundamentalnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa europejskiego w dającej się przewidzieć przyszłości”⁴⁴.

Wrażliwość Unii Europejskiej na potencjalne militarne wyzwania ze strony Federacji Rosyjskiej

2 października 2025 roku, podczas wspomnianego już wystąpienia na tak zwanym Wałdajskim Forum Dyskusyjnym, Władimir Putin powiedział, że słabość rodzi pokusę, iluzję, że jakieś pytanie można rozwiązać siłą. Następnie dwukrotnie nazwał Unię Europejską „gasnącym centrum”. Pozwolił sobie również zacytować fragment wiersza Aleksandra Puszkina „Rocznica Borodino”, w którym mowa jest o tym, że kampania przeciwko Rosji, w której brała udział niemal cała Europa, zakończyła się bez chwały, i że rosyjski „bagnet i śnieg” „pochował na pustyni” „chwałę europejskich plemion”⁴⁵. Oczywiście, do wyżej wymienionych sformułowań, wyboru swoistego fragmentu poezji, który Władimir Putin postanowił przeczytać zebrany, można odnosić się różnie, jednak w połączeniu z groźbami skierowanymi w stronę krajów europejskich, skłania to do refleksji, na ile UE wydaje się silna w oczach rosyjskiego kierownictwa i jak bardzo jest realnie przygotowana na ewentualne przeciwdziałanie rosyjskiej agresji.

Jeżeli chodzi o siłę lub słabość tego czy innego aktora międzynarodowego w sensie militarnym, bierze się pod uwagę szereg czynników. Wśród nich są: wystarczająca liczebność i odpowiednie przeszkolenie żołnierzy, którzy mogą być zaangażowani w prowadzenie działań wojennych; niezbędna ilość sprzętu wojskowego i wyposażenia, potrzebnych dla armii; potężny kompleks wojskowo-przemysłowy, zdolny do stałego zaspokajania potrzeb armii w zakresie uzbrojenia; obecność wiarygodnych sojuszników, którzy będą mogli udzielić

⁴⁴ *Joint White Paper for European Defence Readiness 2030*, Brussels 2025, s. 3–4.

⁴⁵ *Valdai Discussion Club meeting*, 2.10.2025, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/78134>

pomocy w odpowiednim czasie; psychologiczna gotowość ludności do przeciwstawienia się agresorowi itp.

Dostępne informacje dotyczące liczebności personelu formacji wojskowych Federacji Rosyjskiej i europejskich krajów członkowskich NATO przedstawiają się w ten sposób, że mowa jest o w przybliżeniu równej liczbie żołnierzy i oficerów: w granicach półtora miliona osób. Co prawda, istnieją tu niezwykle istotne niuanse, które należy wziąć pod uwagę. W szczególności, w przypadku Rosji, należy uwzględnić, że orientacyjnie 700 tysięcy z półtora miliona żołnierzy albo przebywa na Ukrainie, albo jest rozmieszczonych wzdłuż perymetru rosyjsko-ukraińskiej linii frontu⁴⁶. Jednocześnie, przewagą rosyjskich wojskowych jest ich doświadczenie w nowoczesnej wojnie, zdobyte w walkach na Ukrainie. Równie istotne jest to, że armie krajów UE są rozproszone, natomiast w przypadku armii rosyjskiej – jest to dość skoordynowany organizm, którego kierownictwo jest sprawowane z jednego centrum.

Nie mniej istotną kwestią są możliwości mobilizacyjne uczestników potencjalnego konfliktu. Eksperci wojskowi twierdzą, że w razie potrzeby państwa europejskie mogą zmobilizować do 4 milionów zdolnych do walki żołnierzy. Jeśli chodzi o Federację Rosyjską, to według różnych źródeł szkolenie wojskowe przeszło od 3 do 5 milionów osób stanowiących potencjał mobilizacyjny. Oznacza to, że w tym zakresie obserwujemy zbliżone wskaźniki, choć z pewnymi odmiennościami. W przypadku europejskich rezerwistów zasadniczym problemem pozostaje kwestia, jak dużo czasu będzie potrzebne do ich faktycznej mobilizacji. Z kolei w rosyjskich realiach mamy do czynienia z innym wyzwaniem dla Kremla – należy pamiętać, że dotychczas do wojny z Ukrainą zmobilizowano około 1,3 miliona osób, z których część została ranna lub poległa. Jednocześnie należy uwzględnić, że mechanizmy mobilizacyjne Federacji Rosyjskiej wykazują znaczną skuteczność i obecnie pozwalają nie tylko odtwarzać straty ponoszone przez armię rosyjską na terytorium Ukrainy, lecz – jak podkreśla Naczelny Dowódca Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie, Christopher Cavoli – również zwiększać liczebność personelu wojskowego⁴⁷. Warto zauważyć, że równoległe z odtwarzaniem strat ponoszonych w Ukrainie, rosyjski Sztab Generalny prowadzi prace nad utworzeniem 13 nowych dywizji

---

⁴⁶ П. Аксьонов, І. Абішев, *Європа почала готуватися до можливої великої війни з Росією. 10 основних питань*, 3.10.2025, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c9v72p8x84wo>

⁴⁷ П. Аксьонов, І. Абішев, *Європа почала готуватися до можливої великої війни з Росією. 10 основних питань*, 3.10.2025, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c9v72p8x84wo>; І. Нестерова, *У зовнішній розвідці розкрили, який мобілізаційний ресурс має РФ*, 26.05.2025, <https://www.unian.ua/world/mobilizaciya-u-zovnishiy-rozvidci-rozkri-lyakiy-mobilizacijnyy-resurs-maye-rf-13019343.html>

oraz formuje nowy Leningradzki Okręg Wojskowy⁴⁸ na zachodnich granicach Federacji Rosyjskiej.

Porównując zasoby sprzętu wojskowego państw europejskich i Rosji, należy odnotować, że pod pewnymi względami – takimi jak liczba samolotów, artyleria lufowa czy czołgi – kraje europejskie mają przewagę. Jednak Rosjanie znacząco wyprzedzają państwa europejskie pod względem liczby wieloprowadnicowych systemów raketowych, dysponują skuteczniejszym systemem obrony przeciwlotniczej, produkują znacznie więcej dronów⁴⁹ i – co niezwykle istotne – mają praktyczne doświadczenie w ich wykorzystaniu w rzeczywistych warunkach współczesnej wojny. Warto również dodać, że mimo iż Rosjanie w dużej mierze wykorzystują przestarzały sprzęt wojskowy, to obecnie – dzięki rekonstrukcji i produkcji nowych jednostek – są w stanie w ciągu roku skierować na front do 1500 czołgów⁵⁰.

Oprócz istniejącego potencjału militarnego nie mniej ważne są możliwości w zakresie produkcji amunicji. W tym komponentcie widoczna jest znacząca przewaga Federacji Rosyjskiej nad krajami europejskimi. Rosyjska gospodarka przeszła na „tory wojenne” i obecnie rosyjski kompleks wojskowo-przemysłowy wykazuje stałą tendencję wzrostową⁵¹. Nie jest więc przypadkiem, że zgodnie z danymi podanymi w czerwcu 2025 roku przez eurokomisarza ds. obrony i kosmosu, Andriusa Kubiliusa, Federacja Rosyjska produkuje w ciągu trzech miesięcy więcej amunicji niż wszyscy członkowie NATO przez cały rok⁵². Do tego warto dodać, że Rosja ma wiarygodnych partnerów wojskowych. Przykładowo, sama tylko Korea Północna od początku inwazji na pełną skalę do połowy 2025 roku przekazała na potrzeby armii rosyjskiej około 6 milionów pocisków kalibru 122 mm i 152 mm. Jednocześnie Federacja Rosyjska otrzymuje systematyczne i znaczące wsparcie w niektórych segmentach kompleksu wojskowo-

---

⁴⁸ С. Череватий, А. Шершень, Олег Иващенко, голова Служби зовнішньої розвідки України. *Після завершення війни за 2–4 роки Росія буде технічно готова до нової агресії – проти Європи*, 26.05.2025, <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3996575-oleg-ivasenko-golova-sluzbi-zovnisnoi-rozvidki-ukraini.html>

⁴⁹ І. Мозговий, *Якщо завтра війна: у Німеччині зіставили військовий потенціал росії та європейських країн НАТО*, 29.03.2025, <https://fakty.ua/452258-esli-zavtra-voyna-v-germanii-sopostavilivoennyj-potencial-rossii-i-evropejskih-stran-nato>

⁵⁰ *Russia's Weakness Offers Leverage*, 19.02.2025, https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russias-weakness-offers-leverage-2/?utm_source=chatgpt.com

⁵¹ С. Череватий, А. Шершень, Олег Иващенко, голова Служби зовнішньої розвідки України. *Після завершення війни за 2–4 роки Росія буде технічно готова до нової агресії – проти Європи*, 26.05.2025, <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3996575-oleg-ivasenko-golova-sluzbi-zovnisnoi-rozvidki-ukraini.html>

⁵² М. Урлапов, *Росія може напасти на країни ЄС до 2029 року: як Кремль готується до вторгнення*, 15.06.2025, <https://uatv.ua/uk/rosiya-mozhe-napasty-na-krayiny-yes-do-2029-roku-yak-kreml-gotuyetsya-do-vtorgnennya/>

-przemysłowego z Chin. Według danych ukraińskiego wywiadu, 20 rosyjskich fabryk wojskowych otrzymało z Chin obrabiarki, proch i specjalistyczną chemię. Na początku 2025 roku Chińczycy zapewniali około 80% krytycznej elektroniki wykorzystywanej w rosyjskich dronach⁵³.

Kolejnym istotnym czynnikiem, który określa potencjał międzynarodowego aktora, jest posiadanie wiarygodnych sojuszników i partnerów. Dla państw europejskich w tym kontekście, począwszy od okresu zimnej wojny, kluczową rolę odgrywały Stany Zjednoczone Ameryki. Jednak wraz z ponownym objęciem władzy w Waszyngtonie przez Donalda Trumpa sytuacja uległa pewnym zmianom. Jeszcze w trakcie swojej kampanii wyborczej Trump zapowiadał, że będzie zachęcał Rosję, aby „robiła wszystko, co zechce” wobec państw, które „zalegają” z finansowymi i wojskowymi zobowiązaniami wobec NATO⁵⁴. Po objęciu urzędu prezydenta Trump podjął również kwestię wycofania części amerykańskiego kontyngentu wojskowego z Europy⁵⁵.

Bez wątplenia można różnie oceniać zarówno to, ile poszczególne państwa członkowskie NATO wydają na własną obronę, jak i metody, jakie nowy prezydent USA stosował, aby skłonić Europejczyków do większego inwestowania w swoje armie. Jednak faktem bezdyskusyjnym pozostaje, że taka sytuacja obiektywnie obniża poziom bezpieczeństwa Europy. Z dużym prawdopodobieństwem Stany Zjednoczone udzielą swoim europejskim sojusznikom pomocy wojskowej, jeśli ci staną wobec agresji ze strony Rosji. Jednak może pojawić się problem z tym, by w Waszyngtonie sam akt agresji został rozpoznany jako akt agresji, a nie jako coś, co nie zasługuje na szczególną uwagę.

Równie niepokojąco przedstawia się sytuacja, jeśli przeanalizować wyniki badań dotyczących gotowości Europejczyków do obrony własnych krajów. W społeczeństwach europejskich dominuje indywidualizm oraz dążenie do osobistego dobrobytu. Europejczycy nie postrzegają wojny jako czegoś, co może ich bezpośrednio dotknąć w najbliższej przyszłości. Dodatkowo sytuację pogarszają proces starzenia się ludności, polaryzacja polityczna oraz historyczne traumy związane z dyktaturami. W rezultacie, pomimo znacznego zwiększenia budżet-

---

⁵³ С. Череватий, А. Шершень, Олег Іващенко, голова Служби зовнішньої розвідки України. Після завершення війни за 2–4 роки Росія буде технічно готова до нової агресії – проти Європи, 26.05.2025, <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3996575-oleg-ivasenko-golova-službi-zovnisnoi-rozvidki-ukraini.html>

⁵⁴ Н. Собенко, “Корисний лакей Путіна”: Байден про погрози Трампа союзникам по НАТО, 12.02.2024, <https://susplne.media/682526-korisnij-lakej-putina-bajden-pro-pogrozi-trampa-souznikam-po-nato/>

⁵⁵ М. Комар, Армія США покидає Європу: як Росія хоче випробувати 5 статтю НАТО і чи встоїть ЄС без України, 21.04.2025, https://24tv.ua/geopolitics/viyskovyi-ssha-yevropi-de-yakih-krayinah-yе-bazi-vivedut-viyska_n2802739

tów obronnych państw europejskich, realna gotowość ich obywateli do walki pozostaje stosunkowo niska⁵⁶.

Na Kremlu doskonale zdają sobie sprawę z realiów europejskich w sferze obronności i skutecznie wykorzystują wszelkie możliwe „słabe punkty” do wywierania presji. Obecnie strona rosyjska w wymiarze wojskowym bardziej straszy państwa europejskie. Jednak nic nie gwarantuje, że sytuacja taka utrzyma się w przyszłości. 26 września 2025 roku, podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych państw G20, które odbywało się w trakcie Zgromadzenia Ogólnego ONZ, minister spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej Siergiej Ławrow oświadczył, że „kryzys na Ukrainie, sprowokowany przez zbiorowy Zachód, rękami którego NATO i Unia Europejska chcą, a właściwie już wypowiedziały mojemu krajowi prawdziwą wojnę i bezpośrednio w niej uczestniczą”⁵⁷. Warto dodać, że zaledwie kilka dni później – 2 października – podczas wystąpienia w tzw. Wałdajskim Klubie Dyskusyjnym Władimir Putin dwukrotnie powtórzył, iż Rosja prowadzi wojnę na Ukrainie przeciwko NATO. Użył także określenia, że Ukraina została przekształcona w „niszczyielskie narzędzie” w rękach Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Tego rodzaju sformułowania wskazują, że rosyjskie kierownictwo, aby usprawiedliwić swoje niepowodzenia militarne w Ukrainie, systematycznie odwołuje się do narracji, zgodnie z którą wynikają one z bezpośredniego zaangażowania NATO w działania zbrojne. Istnieje prawdopodobieństwo, że na pewnym etapie taka retoryka może zostać wykorzystana do uzasadnienia konieczności przeprowadzenia „operacji wojskowej” – na przykład w jednym z państw bałtyckich. Podobnie Rosja może użyć jako pretekstu do wprowadzenia swoich wojsk rzekomego „prześladowania Rosjan” w estońskim mieście Narwa, gdzie stanowią oni większość ludności⁵⁸. Wiemy, że dla rosyjskiego przywództwa stworzenie takiego pretekstu, a następnie podjęcie działań trudnych do racjonalnego wytłumaczenia, nie stanowi nowości – mają w tym doświadczenie i mogą je powtórzyć. Dlatego zagrożenia dla państw Unii Europejskiej, zwłaszcza tych graniczących z Federacją Rosyjską, są całkowicie realne. W tym kontekście całkowicie naturalne wydają się działania podejmowane przez państwa bałtyckie oraz Rzeczpospolitą Polską, które aktywnie przygotowują się na ewentualny

⁵⁶ *Europe wants to show it's ready for war. Would anyone show up to fight?*, 22.06.2025, <https://www.livemint.com/opinion/europe-wants-to-show-it-s-ready-for-war-would-anyone-show-up-to-fight-11750556068985.html>

⁵⁷ *Лавров каже, що НАТО та ЄС вже оголосили Росії війну і беруть у ній участь*, 26.09.2025, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cly19772wgqo>

⁵⁸ *A. Shulika, If not Ukrainian, will the Russian language suffice? Do Ukrainians in Estonia have an opportunity to receive information in their native language?*, 24.04.2025, <https://en.detector.media/post/if-not-ukrainian-will-the-russian-language-suffice-do-ukrainians-in-estonia-have-an-opportunity-to-receive-information-in-their-native-language>

atak ze strony Kremla. Od 2022 roku wspomniana czwórka podwoiła swoje wydatki obronne, a w relacji do PKB przeznacza na cele wojskowe najwięcej środków spośród wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej⁵⁹.

Wspomniane państwa pracują również nad zwiększeniem swoich rezerw mobilizacyjnych. W Rzeczypospolitej Polskiej utworzono wojska obrony terytorialnej, wprowadzono obowiązek ewidencji wojskowej mężczyzn oraz wybranych grup kobiet do 60. roku życia. Aktywnie rozwijają swoje rezerwy mobilizacyjne także Łotwa, Litwa i Estonia. W krajach tych prowadzone są działania zmierzające do przywrócenia obowiązkowej służby wojskowej, rozszerzania sił obrony terytorialnej oraz zacieśniania współpracy z innymi państwami członkowskimi NATO. W państwach bałtyckich regularnie organizowane są ćwiczenia wojskowe i treningi mobilizacyjne, a w szkołach przywrócono programy przewidujące odbywanie przez uczniów podstawowego szkolenia wojskowego⁶⁰.

Jednym z istotnych kroków mających na celu wzmocnienie zdolności obronnych w zakresie przeciwdziałania operacjom lądowym były działania Estonii, Łotwy, Litwy, Polski oraz Finlandii zmierzające do ich wystąpienia z Traktatu Ottawskiego, który zakazuje stosowania min przeciwpiechotnych⁶¹.

Wnioski

Dwie pierwsze kadencje prezydenta Władimira Putina charakteryzowały się pogłębieniem dialogu Federacji Rosyjskiej z Unią Europejską. W tym okresie Rosja wypracowała dla siebie uprzywilejowaną pozycję w polityce Brukseli wobec przestrzeni postsowieckiej. Pozytywna dynamika relacji nie została przełamana ani „monachijskim przemówieniem” Putina, ani wojną rosyjsko-gruzińską. Najważniejsze stolice europejskie wołały nie zauważać naruszania ze strony Kremla wobec „planu Miedwiediew–Sarkozy” i wykazały gotowość nie tylko do pogłębiania współpracy gospodarczej, lecz także do wspólnego z Rosją budowania nowej architektury bezpieczeństwa europejskiego.

Początek rosyjskiej agresji przeciwko Ukrainie okazał się dla UE sygnałem alarmowym. W praktyce zapoczątkował proces przewartościowania przez państwa europejskie roli Rosji jako jednego z ich kluczowych partnerów. Proces ten

---

⁵⁹ *Росія загрожує країнам Балтії. Балтіяці інвестують в оборону й безпеку*, 9.09.2025, https://zaxid.net/rosiya_zagrozhuje_krayinam_baltiyi_n1618833

⁶⁰ П. Аксьонов, І. Абішев, *Європа почала готуватися до можливої великої війни з Росією. 10 основних питань*, 3.10.2025, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c9v72p8x84wo>

⁶¹ *Poland withdraws from international anti-landmine treaty amid heightened Russian threat*, 25.07.2025, https://notesfrompoland.com/2025/07/25/poland-withdraws-from-international-anti-landmine-treaty-amid-heightened-russian-threat/?utm_source=chatgpt.com

przebiegał wraz z systematycznym zaostrzaniem restrykcji sankcyjnych wobec Moskwy oraz coraz ostrzejszymi ocenami jej agresywnych działań. Doszło do tego, że w odniesieniu do Federacji Rosyjskiej w oficjalnych dokumentach Unii Europejskiej w 2016 roku użyto określenia „wyzwanie strategiczne”, natomiast w 2019 roku Parlament Europejski wykluczył Rosję z listy „partnerów strategicznych” Unii.

Należy podkreślić, że w przypadku państwa demokratycznego załamanie relacji z kluczowym partnerem handlowym mogłoby doprowadzić do utraty władzy przez elitę rządzącą. Dla autorytarnego kierownictwa Kremla taka zmiana nie stanowiła jednak bezpośredniego zagrożenia. Rosja nie tylko efektywnie zaadaptowała się do ograniczeń sankcyjnych i krytyki międzynarodowej, lecz równocześnie wzmacniała swój potencjał ofensywny i ambicje geopolityczne.

Od lutego 2022 roku, równoległe z szeroko zakrojoną inwazją na Ukrainę, Kreml prowadzi systematyczną działalność dywersyjną na kierunku europejskim. Stałym elementem praktyki, do którego musiały się przyzwyczaić państwa UE, stały się naruszenia przestrzeni powietrznej ich terytoriów przez rosyjskie samoloty, zakłócenia pracy systemu nawigacji satelitarnej GPS inicjowane przez Rosję, ataki rosyjskich hakerów na infrastrukturę IT państw unijnych, uszkodzenia kabli podmorskich itd. Co więcej, od końca sierpnia 2025 roku można zaobserwować początek jakościowo nowego etapu konfrontacji, w ramach którego Rosja sięga po rażąco bezczelne działania, które nie tylko eskalują skalę zagrożenia, lecz nawet stwarzają ryzyko dla przywódców instytucji paneuropejskich.

Równocześnie kierownictwo Kremla oskarża przywódców państw europejskich o to, że, nie chcąc stracić władzy, podsycają napięcia, szukają zewnętrznego wroga i grozą Unii „stosowaniem środków wojskowo-technicznych”.

Odpowiedzią na tę działalność Rosji były bezprecedensowe restrykcje – zarówno pod względem skali, jak i treści – które obejmowały m.in. nałożenie sankcji personalnych także na osoby z najbliższego otoczenia Putina.

Nowe podejścia UE do relacji z Rosją znalazły odzwierciedlenie w zasadniczych dokumentach unijnych dotyczących bezpieczeństwa. Przykładowo w planie budowy europejskiego potencjału obronnego „White Paper for European Defence – Readiness 2030” przyjętym w 2025 roku Rosja jest określona jako „fundamentalne zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy”.

Analizując realność militarnego zagrożenia dla państw UE ze strony Federacji Rosyjskiej obecnie, należy uwzględnić szereg czynników. Z jednej strony wskaźniki ilościowe dotyczące kontyngentów wojskowych, wyszkolonych rezerwistów oraz ciężkiego uzbrojenia po obu stronach nie wykazują drastycznych różnic. Niemniej jednak istnieje niepokojąca przewaga Rosji w zakresie skalowania produkcji dronów oraz w produkcji amunicji. Równie ważnym czynnikiem jest wiarygodność zewnętrznych partnerów Rosji i UE. W tym kontek-

ście współpraca Kremla z autorytarnymi, antyzachodnimi liderami wydaje się bardziej systemowa i przewidywalna. Dodatkowe obawy budzą także najnowsze badania socjologiczne w Europie, które wskazują na niską gotowość Europejczyków do obrony swoich krajów z bronią w rękę.

Wyżej nakreślone okoliczności zdają się tworzyć dla Rosji okno możliwości do ataku na Europę, przynajmniej dopóki europejskie państwa nie przygotują się odpowiednio na ewentualny konflikt. Należy też uwzględnić fakt, że nie istnieje stuprocentowa gwarancja zaangażowania przez USA wszystkich dostępnych zasobów w przypadku takiego konfliktu. Dodatkowo istotne są diametralne różnice w podejściu władz Kremla oraz przywódców państw europejskich do wartości życia obywateli. Rozległe straty rosyjskiej armii w Ukrainie nie doprowadziły do istotnej zmiany nastrojów w społeczeństwie rosyjskim. W krajach demokratycznych jednak nie tylko straty fizyczne, ale nawet potencjalne zagrożenie ich wystąpieniem może stać się powodem utraty popularności przez rządzącą elitę polityczną.

Z drugiej strony, bezpośredni atak na któreś z państw UE – biorąc pod uwagę, że niemal wszystkie te państwa są jednocześnie sąsiadami Rosji i członkami NATO – wydaje się mało prawdopodobny, zwłaszcza w sytuacji, gdy siły rosyjskie są związane konfliktem na Ukrainie. Jednocześnie jednak wszystko wskazuje na to, że Rosja będzie nadal rozszerzać granice „dopóki możliwe” poprzez kontynuację i eskalację działań dywersyjnych i strategii wojny hybrydowej. To może stać się skutecznym sposobem wywierania presji na obywateli i rządy państw europejskich ze strony Kremla i nie będzie dla niego stanowić istotnego zagrożenia.